

Til:

- Akademikerne
v/Helge Kvandal

Oslo, 27. mars 2019
Ref.: 63/19/KF/ph

NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring.

Norsk psykologforening leverer med dette sine innspill til «Stoltenberg-rapporten»: NOU 2019: 3 Nye sjanser – bedre læring.

Vi vil fremheve især to elementer i utvalgets beskrivelse av hva som har betydning for å redusere uheldige kjønnsforskjeller i skolen:

- **Tidlig innsats** (både innsats tidlig i livet og å iverksette tiltak raskt etter å ha identifisert risiko, skjevutvikling eller urovekkende symptomøkning).
- **Reduksjon av sosioøkonomiske forskjeller**

Begge deler har potensial til å forebygge psykososiale problemer og psykiske lidelser, som undergraver skoleprestasjoner og er en av de hyppigste årsakene til at elever (ikke minst gutter) dropper ut av videregående skole. Det er verdt å merke seg rapportens tydelige henvisning til studier som nettopp viser sammenheng mellom frafall fra videregående skole og forekomst av psykiske lidelser og/eller psykososiale problemer (Markussen & Seland, 2012).

Det er – som utvalget selv påpeker – godt belegg for kunne fastslå at barns skoleprestasjoner henger sammen med sosioøkonomiske variabler som eksempelvis foreldres utdanningsbakgrunn. For gutter vil lav utdanning hos foreldrene være en ulempe som kommer i tillegg til ulempen som følger av kjønnsforskjeller alene. Det samme gjelder den økte risikoen lav sosioøkonomisk status gir for å utvikle dårlige oppdragerstrategier, strategier preget av mindre dialog og mer konflikt.

Vi vil gjerne fremheve tre forskningsresultater som understreker betydningen av tidlig innsats for å utjevne sosiale forskjeller.

- Forskningen som viser positiv effekter ved skolestart for barn som har fått utvidet barnehagetilbud. Effekten er størst for barn fra lavinnteksthjem eller med minoritetsbakgrunn (Ruhm & Waldfogel, 2012).
- Forskningen som omfatter gutter som var hjemme fremfor å gå i barnehage til 2-års alder: De som særlig profitterte på dette, var gutter som hadde mødre med høy utdanning (s. 105).
- Forskningen på effekten av tidlig nok barnehagestart: Barnehagestart ved 15 måneders alder er mer positivt enn start først ved 19 måneders alder (s. 182).

Gratis barnehager

Gode barnehager er en sentral arena både for å avdekke behov for tidlig innsats og for å utjevne sosiale forskjeller. Derfor foreslår Norsk psykologforening gratis barnehager som et universelt, ikke-stigmatiserende forebyggende tiltak som ikke minst vil komme gutter til gode.

- Gode, gratis barnehager gir mulighet for å kunne utvikle gode relasjoner til andre mennesker, en sentral faktor for vår evne til å tilpasse og utvikle oss. (Vi ser eksempelvis en positiv sammenheng mellom kvalitet på voksen-barn relasjonen i barnehagen, og barns språklige og psykiske fungering ved skolestart.
- Gode, gratis barnehager gir flere foreldre mulighet til å skaffe seg inntekt av eget arbeid.
- Gode, gratis barnehager tilbyr innhold i barns oppvekst som familier med dårlig økonomi vil være avskåret fra.

Kvalitet i barnehage handler først og fremst om relasjonskompetanse. Det handler om å forstå barnas signaler og stimulere til gode samspill. Vi foreslår tre tiltak for å heve denne kompetansen:

- Relasjonskompetanse bør inngå i utdanningen av barnehagelærere
- Alt personell i barnehage som inngår i samspill med barna, bør få veiledning i relasjonskompetanse

Systemarbeid i skolen

Lærer-elev-relasjonen er en forutsetning for å kunne utvikle et godt psykososialt skolemiljø og god psykisk helse, og dermed en forutsetning også for læring. Legger skolen til rette for tverrfaglighet som gjør det mulig å komme raskt inn med hjelp, er det mye mindre som skal til for å hindre skjevutvikling. Stoltenberg-utvalget beskriver en økende tendens knyttet til at økt tverrfaglighet bidrar til styrket individualisert hjelp fremfor styrking på systemnivå, og dette uttrykker de bekymring for.

I rapporten om samarbeid om bedre, koordinerte tjenester for utsatte barn og unge under 24 år, foreslås en lovregulering av samarbeid på systemnivå. Psykologforeningen støtter dette forslaget. Både i Lørenskog og Skedsmo har skolene gode erfaringer med skifte fokus fra «han er ute etter å lage bråk!» til «han vet rett og slett ikke hvordan han skal koble seg på og oppnå kontakt på en hensiktsmessig måte». I begge kommuner jobbes det systematisk med å utvikle god klasseledelse og veilede lærerne i å utvikle gode relasjoner mellom lærer og elev. Resultatet er blant annet at det pedagogiske personalet får et felles språk for å forstå hva som kan ligge bak elevenes atferd og reaksjonsmønstre. Det gjør det enklere å gi dem den tryggheten de er ute etter framfor å utdefinere enkeltelever som «vanskelige».

Stoltenbergutvalget viser betydningen av at alle barn - uavhengig av kjønn og sosial familiebakgrunn - får en god start på skolegangen. Dessuten at arbeidet ikke bør begrenses til skolesektoren, og at det er behov for flere faggruppers helhjertede innsats. I Norsk psykologforening ser vi fram til å være en sentral del av dette viktige arbeidet.

Litteratur:

- Sibley E, Dearing E, Toppelberg CO, Mykletun A, Zachrisson HD (2015). Do increased availability and reduced cost of early childhood care and education narrow social inequality gaps and utilization? Evidence from Norway. International Journal of Child Care and Education Policy.
- Helsedirektoratet (2015). Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet. IS-2412.
- Zachrisson HD & Dearing E (2014). Family Income Dynamics Early Childhood Education and Care, and Early Child Behavior problems in Norway. Child Development.
- Folkehelseinstituttet (2014). Sammenhenger mellom barnehagekvalitet og barns fungering ved 5 år. Resultater fra Den norske mor og barn-undersøkelsen. Rapport 2014:1. Folkehelseinstituttet. Oslo.
- Rapport om samarbeid til barn og unges beste (0-24-samarbeidet).

Vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Tor Levin Hofgaard
President